

Pomoc *de minimis* i pomoc publiczna w Programie Interreg V-A Polska-Słowacja ¹

INFORMACJE OGÓLNE

Udzielanie przedsiębiorcom pomocy przez państwo, co do zasady, jest zakazane. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nie precyzuje dokładnie definicji pomocy publicznej, jednakże ocena przedsięwzięcia pod kątem możliwości udzielenia wsparcia przez państwo zawsze musi zostać przeprowadzona przed udzieleniem pomocy ze środków publicznych. W przypadku przedsięwzięć finansowanych z funduszy europejskich procedura oceny może zostać przeprowadzona dwustopniowo. Pierwszym krokiem jest stwierdzenie czy jednostka wnioskująca o wsparcie jest przedsiębiorstwem w rozumieniu prawa Unii Europejskiej. Niezależnie od formy prawnej oraz sposobu finansowania jednostka prowadząca działalność gospodarczą jest przedsiębiorstwem.

Jako działalność gospodarczą postrzega się działalność polegającą na wytworzeniu towarów i/lub usług na określony rynek, niezależnie od tego, czy zostanie osiągnięty dochód. Z definicji tej wynika, że nie odgrywa żadnej roli to, czy beneficjentem jest podmiot sektora prywatnego lub publicznego, i czy jednostka ta jest założona w celu osiągnięcia zysku czy nie. Przedsiębiorstwem może być, w związku z powyższym, np. organizacja non-profit, stowarzyszenie branżowe, jednostki samorządu terytorialnego itp. Decydujące jest, że beneficjent w ramach projektu prowadzi działalność gospodarczą. Sposób oceny tego warunku polega na stwierdzeniu czy podmioty prywatne mogą prowadzić taką samą lub podobną działalność w celu osiągnięcia zysku. Nie jest możliwe stworzenie pełnego katalogu działań w odniesieniu, do których można stwierdzić, że jest to działalność gospodarcza. Budowa ogólnodostępnej infrastruktury finansowanej ze środków publicznych, takiej jak drogi publiczne, mosty, ścieżki rowerowe, ścieżki przyrodnicze, nie jest w tym kontekście działalnością gospodarczą.

Przedsiębiorstwa będące własnością, lub bezpośrednio czy pośrednio kontrolowane przez jednostki publiczne nie stanowią przedsiębiorstw spełniających kryteria MŚP. Jednostki samorządu terytorialnego są w tym rozumieniu dużymi przedsiębiorstwami.

Do kategorii mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) należą przedsiębiorstwa, które spełniają oba niżej wymienione warunki:

- 1) zatrudniają mniej niż 250 pracowników,
- 2) ich roczny obrót nie przekracza 50 milionów EUR lub roczna suma bilansowa nie przekracza 43 milionów EUR.

¹ Materiał informacyjny nie zastępujący uregulowań prawnych w zakresie udzielania pomocy *de minimis* i pomocy publicznej.

Jak zdefiniować czy przedsiębiorstwo należy do sektora MŚP:

Kategoria przedsiębiorstwa	Liczba osób zatrudnionych: roczne jednostki robocze (RJR)*	Roczny obrót	LUB	Całkowity bilans roczny
Średnie	< 250	≤ 50 mln euro	LUB	≤ 43 mln euro
Małe	< 50	≤ 10 mln euro	LUB	≤ 10 mln euro
Mikro	< 10	≤ 2 mln euro	LUB	≤ 2 mln euro

*RJR – liczba osób pracujących na pełnych etatach, osoby pracujące dla przedsiębiorstwa, podlegające mu i uważane za pracowników z mocy prawa krajowego, właściciele, partnerzy prowadzący regularną działalność w przedsiębiorstwie i osiągający z niego korzyści finansowe.

Kolejnym krokiem oceny przedsięwzięcia pod kątem wystąpienia pomocy jest tzw. test pomocy publicznej. Ocena ta polega na sprawdzeniu czy produkt lub usługa będące efektem przedsięwzięcia nie wpływają na zakłócenie konkurencji na rynku lokalnym i wspólnotowym, oraz czy uzyskane przez przedsiębiorcę dofinansowanie nie wpływa na polepszenie jego pozycji na rynku. Część ww. przesłanek może być spełniona ex-ante w związku z faktem, że finansowanie przedsięwzięć ze środków publicznych prawie zawsze wpływa na zakłócenie sytuacji rynkowej. W poniższej tabeli przedstawiono kryteria testu oraz ich interpretację w kontekście finansowania przedsięwzięć ze środków programu.

Test pomocy publicznej	
Czy dofinansowanie pochodzi ze środków publicznych (np. środki państwowe, preferencyjne kredyty i pożyczki)?	TAK. Dofinansowanie przedsięwzięć w ramach programu pochodzi ze środków publicznych.
Czy w związku z dofinansowaniem przedsięwzięcia ze środków programu przedsiębiorca uzyskuje przewagę na rynku?	Ocena jest przeprowadzana indywidualnie dla każdego projektu.
Czy udzielane wsparcie ma charakter selektywny?	TAK. O dofinansowanie mogą ubiegać się przedsiębiorcy tylko z regionów wskazanych w programie na realizację określonych przedsięwzięć.
Czy udzielane wsparcie zakłóca konkurencję na rynku?	Jeśli przedsiębiorca uzyskuje przewagę na rynku w związku z realizacją przedsięwzięcia odpowiedź jest twierdząca
Czy udzielone przedsiębiorcy wsparcie na realizację projektu wpływa na wymianę handlową w obrębie Unii Europejskiej?	TAK, ze względu na to, że specyfika programu zakłada finansowanie przedsięwzięć o ponadlokalnym oddziaływaniu, tj. jednocześnie obejmujących regiony w obydwu państwach członkowskich uczestniczących w programie.

Spełnienie wszystkich ww. przesłanek skutkuje decyzją, że udzielone wsparcie jest pomocą publiczną.

W rozporządzeniu Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie udzielania pomocy *de minimis* oraz pomocy publicznej w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej na lata 2014–2020 wskazano, że podmiotem udzielającym pomocy może być instytucja zarządzająca programem i beneficjent. Beneficjentem udzielającym pomocy *de minimis* lub pomocy publicznej może być zarówno partner wiodący, jak i partner projektu.

Beneficjent, może udzielać pomocy *de minimis* i pomocy publicznej jeżeli taką możliwość przewiduje umowa o dofinansowanie projektu.

Pomoc publiczna i pomoc *de minimis* jest udzielana w formie dotacji.

Pomoc publiczna nie może zostać przyznana podmiotom, które na podstawie decyzji Komisji Europejskiej, są zobowiązane do zwrotu pomocy publicznej udzielonej wcześniej z jakichkolwiek źródeł.

POMOC DE MINIMIS I POMOC PUBLICZNA

Pomoc *de minimis* jest pomocą o niskiej wartości w związku z czym nie wpływa ona na zakłócenie konkurencji na rynku i wymianę handlową wewnątrz Unii Europejskiej. Nie jest zatem objęta regułami dotyczącymi pomocy publicznej. Całkowita kwota pomocy *de minimis* przyznanej przez państwo członkowskie jednemu przedsiębiorstwu nie może przekroczyć 200 000 EUR w okresie trzech lat podatkowych. Pomoc *de minimis* może zostać przyznana na wszystkie kategorie kosztów kwalifikowalnych, z zastrzeżeniem szczegółowej weryfikacji pod kątem ich kwalifikowalności w ramach programu.

Przyznanie dofinansowania, które jest pomocą publiczną wymaga spełnienia określonych warunków. Jednym z nich jest konieczność spełnienia przez przedsiębiorcę efektu zachęty. Ten warunek nie dotyczy przedsięwzięć w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Efekt zachęty dotyczy konieczności złożenia przez przedsiębiorcę wniosku o udzielenie pomocy przed rozpoczęciem prac w ramach projektu. Termin „rozpoczęcie prac” oznacza rozpoczęcie robót budowlanych związanych z inwestycją lub pierwsze prawnie wiążące zobowiązanie do zamówienia urządzeń lub inne zobowiązanie, które sprawia, że inwestycja staje się nieodwracalna, zależnie od tego, co nastąpi najpierw. Zakupu gruntów ani prac przygotowawczych, takich jak uzyskanie zezwoleń i przeprowadzenie studiów wykonalności, nie uznaje się za rozpoczęcie prac.

Zgodnie z zasadami kumulacji pomocy projekt, który otrzymuje wsparcie stanowiące pomoc publiczną może być finansowany z różnych źródeł stanowiących środki publiczne, pod warunkiem, że:

- 1) środki stanowiące pomoc *de minimis* będą dotyczyły odrębnych kosztów kwalifikowalnych od tych objętych pomocą publiczną;
- 2) jeśli wsparcie z różnych źródeł będzie odnosiło się do tych samych kosztów kwalifikowalnych stanowiących pomoc *de minimis*/pomoc publiczną, kumulacja kosztów nie może spowodować przekroczenia progów intensywności pomocy lub maksymalnych wartości pomocy.

1. Regionalna pomoc inwestycyjna

Regionalna pomoc inwestycyjna jest udzielana w odniesieniu do wydatków poniesionych na zakup aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, jeżeli są spełnione następujące warunki:

- Nabywane aktywa są nowe, z wyjątkiem aktywów nabywanych przez MŚP. Koszty związane z dzierżawą rzeczowych aktywów trwałych można uwzględnić na określonych warunkach, m.in.:
 - ✓ dzierżawa/najem gruntów i budynków musi trwać przez okres co najmniej pięciu lat od przewidywanego terminu zakończenia projektu inwestycyjnego;
 - ✓ dzierżawa/najem instalacji lub maszyn musi mieć formę leasingu finansowego i obejmować obowiązek zakupu aktywów przez beneficjenta po wygaśnięciu umowy.
- Wartości niematerialne i prawne kwalifikują się do obliczania kosztów inwestycyjnych, jeżeli spełniają następujące warunki:
 - ✓ należy z nich korzystać wyłącznie w zakładzie otrzymującym pomoc;
 - ✓ muszą podlegać amortyzacji;
 - ✓ należy je nabyć na warunkach rynkowych od osób trzecich niepowiązanych z nabywcą; oraz
 - ✓ muszą być włączone do aktywów przedsiębiorstwa otrzymującego pomoc i muszą pozostać związane z projektem, na który przyznano pomoc, przez co najmniej pięć lat.

Kosztami niekwalifikowalnymi są koszty, które nie są bezpośrednio związane z realizacją inwestycji i należą do poniższych kategorii:

- ✓ koszty personelu;
- ✓ wydatki biurowe i administracyjne;
- ✓ koszty ekspertów zewnętrznych i koszty usług zewnętrznych;
- ✓ wydatki na wyposażenie.

Regionalna pomoc inwestycyjna nie może być udzielona na inwestycję prowadzącą wyłącznie do odtworzenia zdolności produkcyjnych.

W przypadku **inwestycji początkowej** związanej z projektami w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej objętymi rozporządzeniem EWT, intensywność pomocy obszaru (zgodnie z mapą pomocy regionalnej), na którym znajduje się dana inwestycja początkowa, ma zastosowanie do wszystkich partnerów uczestniczących w danym projekcie. Jeżeli inwestycja początkowa mieści się na dwóch lub większej liczbie obszarów objętych pomocą, zastosowanie ma maksymalna intensywność pomocy odnosząca się do tego obszaru objętego pomocą, na którym poniesiono najwięcej kosztów kwalifikowalnych.

Intensywność pomocy regionalnej.

Kod NUTS	Nazwa regionu	Maksymalna intensywność pomocy (w % kosztów kwalifikowalnych)
PL 21	Małopolskie	35%
PL 22	Śląskie	25%
PL 32	Podkarpackie	50%
SK 031	Žilinski kraj	35%
SK 041	Prešovski kraj	35%
SK 042	Košický kraj	35%

Maksymalną intensywność regionalnej pomocy inwestycyjnej w przypadku MŚP zwiększa się o tzw. premie (bonusy). Jeżeli pomoc udzielana jest mikroprzedsiębiorcy lub małemu przedsiębiorcy, bazową intensywność pomocy można podwyższyć o 20 punktów procentowych, z kolei w przypadku średniego przedsiębiorcy, może być ona zwiększona o 10 punktów procentowych.

W przypadku uzyskania regionalnej pomocy inwestycyjnej konieczne jest spełnienie warunku utrzymania wspieranej inwestycji w danym regionie przez co najmniej 5 lat od daty zakończenia jej realizacji.

W przypadku wnioskowania o regionalną pomoc inwestycyjną beneficjent pomocy musi zapewnić wkład finansowy w wysokości co najmniej 25 % kosztów kwalifikowalnych, pochodzący ze środków własnych lub zewnętrznych źródeł finansowania, w postaci wolnej od wszelkiego publicznego wsparcia finansowego.

2. Pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Pomoc jest udzielana na następujące cele i działania kulturalne:

- ✓ muzea,
- ✓ archiwa,
- ✓ biblioteki,
- ✓ ośrodki lub przestrzenie przeznaczone do celów artystycznych i kulturalnych
- ✓ teatry,
- ✓ opery,
- ✓ sale koncertowe,
- ✓ inne organizacje wystawiające widowiska sceniczne,
- ✓ instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz inne podobne infrastruktury, organizacje i instytucje kulturalne i artystyczne;

- ✓ materialne zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym wszelkie formy ruchomego i nieruchomego dziedzictwa kulturowego,
- ✓ obiekty archeologiczne, pomniki, obiekty i budynki historyczne;
- ✓ dziedzictwo naturalne związane z dziedzictwem kulturowym lub jeśli zostały formalnie uznane za dziedzictwo kulturowe lub naturalne przez właściwe organy publiczne państwa członkowskiego;
- ✓ niematerialne zasoby dziedzictwa kulturowego w dowolnej formie, w tym zwyczaje ludowe i rękodzieło;
- ✓ wydarzenia i spektakle kulturalne lub związane ze sztuką,
- ✓ festiwale, wystawy i inne podobne działania związane z kulturą;
- ✓ edukację kulturalną i artystyczną, jak również promowanie lepszego zrozumienia znaczenia ochrony i propagowania różnorodnych form wyrazu kulturowego, za pośrednictwem programów edukacyjnych oraz programów zwiększających świadomość społeczeństwa, m.in. przy zastosowaniu nowych technologii;
- ✓ tworzenie, redagowanie, produkcja, dystrybucja, digitalizacja i publikacja utworów muzycznych i literackich, w tym przekładów.

Kosztami kwalifikowalnymi projektu dotyczącego kultury i zachowania dziedzictwa kulturowego są koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne, w przypadku pomocy inwestycyjnej, oraz koszty działalności operacyjnej, w przypadku pomocy operacyjnej. W przypadku publikowania muzyki i literatury kosztami kwalifikowalnymi są koszty publikacji muzyki i literatury, w tym wynagrodzenie autorów (koszty praw autorskich), tłumaczy, wydawców, inne koszty redakcyjne (korekta tekstu, rewizja), koszty związane z opracowaniem układu tekstu i przygotowaniem do druku oraz koszty drukowania lub publikacji *on-line*.

W przypadku pomocy inwestycyjnej kosztami niekwalifikowalnymi są koszty, które nie są bezpośrednio związane z realizacją inwestycji i należą do poniższych kategorii:

- ✓ koszty personelu;
- ✓ wydatki biurowe i administracyjne;
- ✓ koszty ekspertów zewnętrznych i koszty usług zewnętrznych;
- ✓ wydatki na wyposażenie.

Maksymalna wartość pomocy inwestycyjnej na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego nie przekracza różnicy między kosztami kwalifikowalnymi a zyskiem operacyjnym z inwestycji, natomiast zysk operacyjny odlicza się od kosztów kwalifikowalnych *ex ante*, na podstawie rozsądnych prognoz. W przypadku publikowania muzyki i literatury maksymalna kwota pomocy nie przekracza ani różnicy między kosztami kwalifikowalnymi i zdyskontowanymi przychodami projektu ani 70 % kosztów kwalifikowalnych. W przypadku pomocy operacyjnej na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego kwota pomocy nie przekracza poziomu, który jest konieczny, by pokryć straty operacyjne i rozsądny zysk w adekwatnym okresie. Powyższe należy zapewnić na zasadzie *ex ante*, na podstawie rozsądnych prognoz.

W przypadku pomocy na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego nieprzekraczającej 1 mln EUR, maksymalną kwotę pomocy można ustalić na poziomie 80 % kosztów kwalifikowalnych objętych pomocą publiczną.

Pomoc dla prasy i magazynów, niezależnie od tego, czy są one publikowane w wersji papierowej czy elektronicznej, nie kwalifikuje się do objęcia pomocą na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

3. Pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną

Kosztami kwalifikowalnymi projektu dotyczącego infrastruktury sportowej i wielofunkcyjnej infrastruktury rekreacyjnej są koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne (w przypadku pomocy inwestycyjnej), oraz koszty operacyjne świadczenia usług w ramach takiej infrastruktury (w przypadku pomocy operacyjnej na infrastrukturę sportową). Koszty operacyjne obejmują koszty, takie jak koszty personelu, materiałów, zakontraktowanych usług, komunikacji, energii, konserwacji, czyszczenia, administracji itp., lecz nie uwzględniają kosztów amortyzacji i kosztów finansowania, jeśli zostały one objęte zakresem pomocy inwestycyjnej.

W przypadku pomocy inwestycyjnej kosztami niekwalifikowalnymi są koszty, które nie są bezpośrednio związane z realizacją inwestycji i należą do poniższych kategorii:

- ✓ koszty personelu;
- ✓ wydatki biurowe i administracyjne;
- ✓ koszty ekspertów zewnętrznych i koszty usług zewnętrznych;
- ✓ wydatki na wyposażenie.

Infrastruktura sportowa nie może być użytkowana wyłącznie przez jednego użytkownika uprawiającego sport zawodowo. Wykorzystanie infrastruktury sportowej przez innych użytkowników uprawiających sport zawodowo lub amatorsko stanowić musi co najmniej 20 % jej potencjału czasowego rocznie. Jeżeli z infrastruktury korzysta kilku użytkowników jednocześnie, oblicza się odpowiednie odsetki wykorzystania potencjału czasowego. Infrastruktura sportowa i wielofunkcyjna infrastruktura rekreacyjna musi być udostępniana szeregowi użytkowników na przejrzystych i niedyskryminacyjnych zasadach. Przedsiębiorstwom, które finansują co najmniej 30 % kosztów inwestycji w infrastrukturę, można przyznać preferencyjny dostęp na bardziej korzystnych warunkach, o ile wyżej wspomniane warunki są udostępniane publicznie.

Jeżeli z infrastruktury sportowej korzystają zawodowe kluby sportowe, państwa członkowskie zapewniają, aby warunki cenowe za korzystanie z infrastruktury były publicznie dostępne.

Maksymalna wartość pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną, nie przekracza różnicy między kosztami kwalifikowalnymi a zyskiem operacyjnym z inwestycji, natomiast zysk operacyjny odlicza się od kosztów kwalifikowalnych *ex ante*, na podstawie rozsądnych prognoz. W przypadku pomocy operacyjnej na infrastrukturę sportową kwota pomocy nie przekracza strat operacyjnych w adekwatnym okresie.

W przypadku pomocy na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną nieprzekraczającej 1 mln EUR, maksymalną kwotę pomocy można ustalić na poziomie 80 % kosztów kwalifikowalnych objętych pomocą publiczną.

4. Pomoc inwestycyjna na infrastrukturę lokalną

Kosztami kwalifikowalnymi projektu dotyczącego infrastruktury lokalnej są koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne.

Kosztami niekwalifikowalnymi są koszty, które nie są bezpośrednio związane z realizacją inwestycji i należą do poniższych kategorii:

- ✓ koszty personelu;
- ✓ wydatki biurowe i administracyjne;
- ✓ koszty ekspertów zewnętrznych i koszty usług zewnętrznych;
- ✓ wydatki na wyposażenie.

Maksymalna wartość pomocy na infrastrukturę lokalną nie przekracza różnicy między kosztami kwalifikowalnymi a zyskiem operacyjnym z inwestycji, natomiast zysk operacyjny odlicza się od kosztów kwalifikowalnych ex ante, na podstawie rozsądnych prognoz.

Infrastruktura lokalna musi być udostępniana zainteresowanym użytkownikom w oparciu o otwarte, przejrzyste i niedyskryminujące zasady. Cena pobierana za użytkowanie lub sprzedaż infrastruktury musi odpowiadać cenie rynkowej. Wszelkie koncesje lub inne formy powierzenia osobie trzeciej eksploatacji infrastruktury muszą być udzielane na otwartych, przejrzystych i niedyskryminacyjnych zasadach, z należytym poszanowaniem obowiązujących zasad udzielania zamówień.

5. Pomoc szkoleniowa

Kosztami kwalifikowalnymi pomocy szkoleniowej są:

- ✓ koszty zatrudnienia wykładowców poniesione za godziny, podczas których wykładowcy uczestniczą w szkoleniu;
- ✓ koszty operacyjne wykładowców i uczestników szkolenia bezpośrednio związane z projektem szkoleniowym, takie jak koszty podróży, materiały bezpośrednio związane z projektem, amortyzacja narzędzi i wyposażenia w zakresie, w jakim są wykorzystywane wyłącznie na potrzeby projektu szkoleniowego. Do kosztów kwalifikowalnych nie zalicza się kosztów zakwaterowania, z wyjątkiem minimalnych niezbędnych kosztów zakwaterowania dla uczestników będących pracownikami niepełnosprawnymi;
- ✓ koszty usług doradczych związanych z projektem szkoleniowym;
- ✓ koszty personelu osób szkolonych i ogólne koszty pośrednie (koszty administracyjne, wynajem, koszty ogólne) poniesione za godziny, podczas których osoby szkolone biorą udział w szkoleniu (koszt wynagrodzenia i koszty ubezpieczeń społecznych dostosowany proporcjonalnie do godzin, podczas których uczestnicy biorą udział w projekcie szkoleniowym).

Kosztami niekwalifikowalnymi są koszty poniesione na wyposażenie (z wyjątkiem amortyzacji narzędzi i wyposażenia w zakresie, w jakim są wykorzystywane wyłącznie na potrzeby projektu szkoleniowego) oraz infrastrukturę i roboty budowlane.

Maksymalna intensywność pomocy na szkolenia nie przekracza 50 % kosztów kwalifikowalnych. Intensywność pomocy na szkolenia można zwiększyć maksymalnie do 70 % kosztów kwalifikowalnych w następujący sposób:

- ✓ 10 punktów procentowych w przypadku szkoleń dla pracowników niepełnosprawnych lub znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji;
- ✓ 10 punktów procentowych w przypadku pomocy na rzecz średniego przedsiębiorstwa i o 20 punktów procentowych w przypadku pomocy na rzecz małego przedsiębiorstwa.

Pomocy nie przyznaje się na szkolenia prowadzone przez przedsiębiorstwa w celu przestrzegania obowiązkowych norm krajowych w zakresie szkoleń, np. obowiązkowe szkolenia BHP.

W związku z ograniczonym katalogiem kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą publiczną zgodnie z wyżej opisanym schematem pomocy szkoleniowej, beneficjenci projektów szkoleniowych powinni rozważyć taki sposób realizacji projektu, by uniknąć ryzyka wystąpienia pomocy publicznej w ich projekcie. Uniknięcie pomocy publicznej jest możliwe poprzez wybór podmiotu do realizacji zadań w projekcie w ramach trybu konkurencyjnego zapewniającego możliwość realizacji przedmiotu zamówienia wszystkim podmiotom niezależnie od kraju, w którym znajduje się siedziba podmiotu.